

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 20.—
za pol leta 10.—
za četrt leta 5.—
za 1 mesec 1.70

Posamezna številka 60 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritičje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 3

Ptuj, 18. januarja 1920

II. letnik

Kako naj volimo v Ptuju.

Gospodarski položaj ptujskega mesta je naravnost brezupen. Mestu proti katastrofa, ako zgubi vrednost ogromno vojno posojilo, ki ga je podpisala mestna hranilnica. Mestna občina jamči namreč s celim svojim premoženjem in s svojo davčno močjo za poprej nemško šparkaso. Nad 20.000.000 K je tega vojnega posojila. Že izguba samih obresti od te velike svote mora mesto okrutno zadeti. Sedanja mestna uprava je zelo draga. Mnogobrojno uradništvo stane na leto več sto tisočev. Malo mestece nikakor ne zmore tako visokih stroškov. Znižanje se bo menda doseglo, ako se odpravi autonomija. Poroča se nam, da se že v najkrajšem času v Mariboru, Celju in Ptuju to zgodi. Župani zgube seveda v teh mestih vsled odvzeta autonomije mnogo na svoji veljavi, ker bodo kakor kmečki predstojniki podrejeni glavarstvu.

Prihodnji občinski odbor ptujskega mesta se toraj ne bo imel več baviti s posli prenešenega delokroga, njegova edina naloga bo skrbeti za občinsko gospodarstvo. V Ptuju bo ta naloga zelo težka, saj je treba končno vendarle pričeiti s sanacijo občinskih financ. Prihodnji občinski odbor ne bo imel ničesar več opraviti s politiko, reševal bo le gospodarska vprašanja. Skrbeti bo moral, da se bodo mestna podjetja gospodarsko izplačala, da bo mogoče hoditi po mestnih ulicah in cestah, da odpravi babilonsko temo v nočeh, ko nam ne svetijo luna in zvezde, brigati se bo moral za mestne reveže i. t. d. i. t. d. Po našem mnenju so vsled tega strankarski boji pri občinskih volitvah, ki se nam bližajo, popolnoma nepotrebni. Gre le zato, da spravimo v odbor ljudi, ki imajo zmožnost, voljo in čas za delo. Občinski odborniki ne bodo smeli biti možje, ki mislijo, da so že storili svojo dolžnost, ako presedijo toliko in toliko ur pri sejah. Nadzorovati bodo morali takorekoč osebno mestne obrate, ker le na ta način bo mogoče preprečiti, da ne trpi občina nikjer izgube. Posebno varčevanje na vseh koncih in krajih bo prva dolžnost prihodnjega odbora. Ali dobimo ta odbor iz te ali one stranke, je pač postranska stvar. Glavno je, da nam ga sploh katera stranka postavi.

Kolikor pa poznamo razmere, se no-

vena stranka ne more ponašati, da ima le ona dovolj sposobnih in delavnih mož v svoji sredi. Zato bi bilo veliko pametneje, da se strnejo vsi resno misleči meščani ne glede na narodnost in ne glede na pripadnost v tej ali oni stranki v močno gospodarsko organizacijo in da ta potem iz svoje sredine izbere najpripravnejše moči za občinski odbor. Mislimo na ustanovitev nekake splošne gospodarske stranke in prepričani smo, da bi ravna takšna stranka imela največ upanja na zmage pri prihodnjih volitvah. Bil bi to pravzaprav nekak kompromis vseh strank v mestu, katere hočejo resno delovati za dobrobit in za napredek starodavnega Ptuja.

Posebno korist od tega gospodarskega združenja bi imeli ptujski Nemci. Gotovo bi se jim rad priznalo njihovem številu odgovarjajoče zastopstvo. Seveda si pa morajo Nemci izbiti iz glave fiksno idejo, kakor da bi še vedno oni tvorili v mestu večino. Nemška večina v Ptuju je bila umetna. Dosegla jo je bivša germanizirajoča avstrijska uprava s svojim uradništvom. Danes so vsi uradniki in vsi učitelji Slovenci, in s tem je slovenska tudi večina volilcev v Ptuju. Nemci torej ne smejo misliti, da bi še kdaj dosegli pri volitvah večino glasov. Tudi so pri nas volitve proste, voli se tajno in je torej izključeno vsako teroriziranje volilcev. Pri bodočih občinskih volitvah se torej ne bodo merile toliko naše narodnostne sile, njih moč poznamo, tekmujejo naj naše gospodarske struje.

Kaj je s ptujsko mestno hranilnico?

Hranilnica je ustanovljena kot mestna hranilnica, to je: mesto jamči za vloge z vsem svojim premoženjem, zato pa ima tudi hranilnično upravo v svojih rokah. Tako je bilo prej. Toda julija 1918 so Ornig in tovariši že vedeli, kakšen bo izid svetovne vojne, vedeli so, da ptujska mestna uprava in z njo tudi mestna hranilnica v kratkem času preide v slovenske roke. Hoteli so rešiti vsaj hranilnico za sebe. Izpremenili so hranilnična pravila. Takratni upravni svetniki hranilnice, seveda sami Nemci, so postali trajni; če pa kateri izstopi ali umrje, potem ostali izvolijo drugega na njegovo mesto. Tako bi ostala hranilnica v nemških rokah, četudi občina postane slovenska. Mestna

uprava nima več pliva na hranilnico, pač pa mesto še vedno jamči za vloge!

Naša vlada še ni nič definitivnega odredila glede mestne hranilnice, ker hoče čuvati interese mesta in premoženje vlagateljev, ki so večinoma nedoletni otroci, saj je sodnija ves pupilarni denar nalagala v mestno hranilnico. To pa odločno zahtevamo in smo prepričani, da tudi dosežemo, da se odpravi nesoglasje, da mesto jamči za vloge, a nima vpliva na upravo. Ali se naj uprava hranilnice zopet povrne mestnemu svetu ali pa se naj mesto odveže jamstva, potem pa naj gospodje hranilničnega upravnega sveta skrbijo, kako bodo rešili hranilnico in sebe. Za odločitev je seveda treba temeljitega študija poklicanih činiteljev.

Gotovo pa je, da politična stranka, ki je v hranilničnem prašanju tako brezvestno nastopala proti mestni občini, ne sme igrati več nobene vloge pri mestni upravi. Meščani, ki hočejo dobro občini in s tem sebi kot davkoplačevalcem in konzumentom, naj dobro premislijo, ali bodo pri predstojajočih občinskih volitvah dali svoje glasove političnim somišljenikom ubežnega Orniga, Plachkija itd. itd.

Hranilnično vprašanje je eno najvažnejših, kar jih ima rešiti novi občinski zastop. Ljudje, ki so lahkomišelnost podpisovali milijone vojnega posojila za hranilnico, deloma celo brez pravnega sklepa upravnega sveta, potem pa so upravo hranilnice iztrgali iz rok mestnega sveta, takšni ljudje ne zaslužijo zaupanja svojih someščanov. Odločilne besede itak ne bodo imeli nikdar več; preneznatna je njihova manjšina. A niti enega odbornika, niti najmanjšega vpliva ne smejo dobiti, ker se je bati, da bi hoteli občini naprtiti jamstvo za svoje brezvestno gospodarstvo pri mestni hranilnici, ter sebe rešiti plačevanja škode, katero so zakrivali.

Zato pozivamo meščanstvo, da voli izključno slovenske kandidate; s tem si tudi pridobi naklonjenost vlade za rešitev hranilničnega in drugih perečih prašanj.

† Dr. Anton Gregorec.

V sredo, 14. januarja je premenil po kratki boleznici tukajšnji zdravnik dr. Anton Gregorec.

nakitom in dragocenimi oblekami in perilom. Iz te sobe sta šli v jedilnico in odtod v delavnico. Tukaj so ležala na mizici načeta ženska ročna dela, zraven pa z dragimi kameni obložena harfa.

„Kako ti tukaj ugaja?“ je vprašala babica.

Marička se ni mogla načuditi. Ko se je izkopala, jo je babica preoblekla v lepo obleko in jo peljala k obedu. Nevidne roke so nosile na mizo jedi, ki jih je bilo kolikero. Po obedu je šla Marička z babico na vrt. Pri ribniku sta metali ribicam drobtinice v vodo. Mnogoč blestečih rib, kakoršnih še Marička ni videla, so lovile drobtinice in se premetavale po vodi. Nato ji je babica razkazovala vrt, navajala ji imena najlepših cvetov in skupno sta jim zalivali. Utrujeni sta si natrgali okusnega sadja in južinali sede pod senčnim drevesom ali v lopici. Tako je potekel dan. Po večerji je babica spremljala Maričko v spalnico, voščila ji lahko noč in šla. V mehkih blazinah in pod svileni odejo je Marička kmalu zaspala. Solnce je bilo visoko, ko se je prebudila in pozdravila babico, ki je že stala pri njej. Urno se je oblekla. Babica ji je obesila okoli vratu vrstico biserov.

Pravljice Božene Nemcove.

Prevedel Dr. P.

(Nadaljevanje.)

„Ali pojdeš z menoj, Marička?“ je prašala kumica dekle.

„Rada pojde, kuma,“ je odgovoril za njo Luka.

„To me je veseli; idite torej domov, kum, in ne bodite v skrbeh zaradi hčerke; njej se bo dobro godilo in kmalu vam jo pripeljem še lepšo in srečnejšo. Če bi se vam po dekletu tožilo, vzemite to-le zrealo; kadar koli pogledate vanj, zagledate v njem Maričko, kakor živo.“

Luka se je poslovil od hčerke, vzel zrcalo in šel proti vasi. Babica pa je potegnila zeleno vejico iz neder, prišla Maričko za roko in rekla: „Pojdi, moja hčerka!“ Z vejico se je dotaknila zemlje, zemlja se je odprla in bili sta sredi krasnega vrta blizu lepega gradu. Samorasel neprozoren plot je obdajal vrt kroginkrog, mahovita trava je pokrivala stezice in tisoče rožnih grmičkov

Doma je bil pri Sv. Marjeti, kjer bil je njegov oče zdravnik, dobro znan pri ljudstvu daleč na okrog. Sin Anton je prišel na ptujsko gimnazijo, s ktere je šel v Maribor in potem v Gradec. Izbral si je po očetu zdravniški poklic in se nastanil, končavši svoje študije, kot zdravnik l. 1903 v ožji domovini. — Ljudje, ki so poznali že njegovega očeta, so tudi sina klicali radi v raznih boleznih. Postal je kmalu priljubljen pri ljudstvu. Saj pa je bil po svoji naravi kakor ustvarjen, da ga vzljubijo tudi najprostejši sloji. — Ošabnosti ni poznal, pač paje njegova včasih preodkrita temperamentnost povzročila kaka nesoglasja. Razen svojega poklica se je zanimal tudi za drugo javno delovanje. Bil je delaven ud Narodne čitalnice v Ptuj, za katere gmotno stanje je še lani žrtvoval večjo vsoto, kakor tudi še lani plačal kamen 200 K pri Obrambnem skladu Ciril Metodove družbe. Tudi drugače se ni izogibal narodnemu davku in delu, hoteč s tem drugim svetiti zavzgle. — Zato ga ohranimo v častnem spominu!

Gospodarstvo.

Priznanice dražje nego kolkovane krone. LDU. Beograd, 13. jan. „Pravda“ piše: Povodom markiranja kron so opozicionálni krogi dvignili mnogo hrupa zaradi zadržanja 20%. Danes se plača v prostem prometu za te priznanice več, kakor za markirane krone. To je znamenje, da so dvignili oni hrup spekulante.

Kolkovanjih kron je za šest milijard. LDU. Beograd, 13. jan. „Pravda“ piše: V občinstvu je dejstvo, da vsota markiranih kron ne presega šest milijard, zbudilo mnogo zanimanja, ker se je splošno sodilo, da bo vsota mnogo večja. Misli se, da je vzrok iskati v tem, ker so vojni dobičkarji hoteli zakriti stanje svojega premoženja in niso dali markirati svojih bankovcev.

Valuta. LDU. Beograd, 13. jan. Pri seji ministerskega sveta, ki je trajala včeraj ves dan, ki je našel način za rešitev valutnega vprašanja. Krone se bodo zamenjale al pari za nove novčance, toda ker ni takih novih kronskih novčanic, se bo na nove dinarske bankovce natisnil njih štirikratni iznos v kronah. Kronski bankovci po 1, 2 in 10 kron ostanejo začasno še nadalje v prometu. V novoosvojenih krajih bodo cirkulirale samo krone: tudi država se bo v teh krajih za svoja plačila posluževala samo krone, tako da bo ta nova jugoslovenska krona v tem oziru nadomeščala dinar. Fundacija nove jugoslovenske krone ne bo tvorila samo doseđanja vrednostna podlaga starega dinarskega bankovca, marveč tudi jamstvo države, ki bo obstojalo v tem, da se bo zastavil del državnih domen, katerih čisti donos se bo deloma porabil za kritje nove novčаницe. Doseđanje razmerje dinarja do njegovega kritja se ukine. Vprašanje razmerja med obema novčanicama in njuno vrednostno podlago se prepusti v rešitev parlamentu. V prometu bo relacija med jugoslovansko krono in bančnim dinarjem znašala 1 : 4. — S to kombinacijo se je torej dosegla rešitev valutnega vprašanja na temelju izmenjave stare krone z novo novčanico al pari. Nova jugoslovenska krona je postala bančni novc Narodne banke in dobila dobro bančno fundacijo.

Dopisi.

K občinskim volitvam v Ptuj. Zagrizeni nemški nacioñalci si domišljujejo, da bodo prišli zopet na krmilo pri mestni občini. Z vso resnostjo zatrjujejo, da imajo večino. Ako bi se volitve vršile tako, kakor so jih Ornig in njegovi pristaši delali, potem Nemci ne bi dobili niti enega zastopnika v občinski odbor. Mi pa ne izrabljamo vladne moči za nasilstvo. Toliko let smo se borili za proporcionalne volitve, toda avstrijska nemška vlada jih je dovolila samo v Ljubljani in tako po-

mogla tamošnji nemški manjšini do zastopstva. Lahko bi zdaj vračali Nemcem šilo za ognjilo, toda naša država ne rabi izjem in je uvedla proporcionalne volitve za vse občine. Volilci, ki so se prej bali Ornigovega nasilstva, zdaj lahko prosto dihaajo, ni se jim treba bati nemškega pregajanja, ni jim treba skrivati svoje slovenske narodnosti. Sijajno bo se pokazala slovenska večina v Ptuj. Pravih Nemcev v Ptuj ni niti toliko, da bi lahko postavili čisto nemško kandidatno listo. Če se naše ljudstvo zave in preneha podpirati prisiljene nemške trgovce in obrtnike, bo ta nemška manjšina v kratkem popolnoma skopnela v prazen nič. Zato pa svetujemo našim ljudem, da si dobro ogledajo nemške kandidate, ako se Nemci drznejo in postavijo kakšno nemškonacionalno kandidatno listo. Trezni meščani pa se naj ne dajo nahujskati od ljudi, ki so svoje premoženje spravili v Nemško-Avstrijo in hočejo s svojo nacionalno trmo občino vničiti.

III. veliki vojaški koncert v Ptuj. Cenjenemu občinstvu se naznanja, da priredi v četrtek dne 22. januarja kralj. mariborska divizijska godba III. veliki koncert v priljubljeni kavarni „Balkan“ v Ptuj. Vabijo se vsi meščani Ptuj, da se udeleže te redke prireditve kolikor mogoče polnoštevilno. Začetek točno ob 20. uri.

Pravica ne spi. Koncem novembra p. l. je izginil na nepojmljiv način prevžitkar Peter Mlaker v Kicarju. Z ženo in s pastorkom se že dolgo ni bil razumel. Zato je hotel po odvetniku pripraviti sina, ki je vodil gospodarstvo, da mu izplača odpravnino in da se preseli drugam. Prišlo je res do pogajanj 28. novembra p. l. je rekel Mlaker sosеду, da gre v mesto radi odpravnine in da mu pride zvečer poročat o uspehu. Od onega dne je mož izginil brez sledu. Žena in pastorek sta širila vest, da se je stari ž njima pogodil in odpotoval. Sosedom se je vse to čudno zdelo; jeli so drug drugemu šepetati, da sta Mlakarja žena in pastorek umorila. Glasno seveda si tega ni upal nikdo trditi; saj ni bilo dokazov. Tako je minulo 6 tednov, ne da bi se kaj zvedelo o Mlakerju. O priliki službenega pohoda sta zvedela o stvari orožniška stražmeštra Ladinek in Podgorevšek tukajšnje orožniške čete. Začela sta z vso vnemo stvar preiskovati. Žena in pastorek sta se že pri prvem zasliševanju zapletala v protislovja, ki so obračala sum na nju. A čutila sta se varna, ker ni bilo sledu za izgunulim. Orožnika nista mirovala. Preiskala sta domačijo in okolico za sledjo nasilnega dejanja. A zaman. Kazalo je, da bo moralo sodišče osumljeno ženo in pastorka izpustiti iz preiskovalnega zapora. Končno se je neutrudnima orožnikoma vendar posrečilo, da sta pri preiskovanju zemlje našla mesto ob meji Mlakerjevega travnika, kjer je bila zemlja mehka in se je videlo, da je bila pred kratkim prekopana. Slutila sta, da je Mlaker tam zakopan in sta obvestila sodnijo. Komisija je naslednjega dne prišla na lice mesta. Privredli so tudi pastorka. Navzoča je bila, rekel bi, cela občina. Po kratkem kopanju so res našli truplo. Bil je ubit z motiko. Loba njo je imel popolnoma razbito. V očigled temu dejstvu pastorek ni več tajil; priznal je, da je ubil očma. Tako sta vestna orožnika po preteku šestih tednov z neumornim delom pomogla k temu, da doleti zločinca zaslužena kazen.

Mestni vrh. Dne 11. t. m. se je smrtno ponesrečil posestnik Josip Petek v Mestnem vrhu; spustil se je po vrvi v 14 m globok vodnjak, da bi potegnil iz njega vedro, ki je v vanj padlo. Osebam, ki sta kolo držali, na katero je bila vrv namotana, se je držaj zlomil; vsled tega je padel Petek v vodnjak.

Leskovec v Haložah. Našega peka je rešitev valutnega prašanja tako zbegala, da že od novembra 1919 noče peči kruha, akoravno je to tukaj najbolj potrebno, ker ni zadosti polja, da bi ljudje dovolj doma pridelali, ter so torej navezani na velikodušnost domačega peka, ali pa na hrvaške veržnike, kateri nam pripeljejo tu in tam sicer prav slab, a zato bolj drag kruh. Vprašamo

g. peka, kaj bo z moko, ki jo ima v zalogi? Ali je še prepoceni, da bi pekel kruh iz nje? Tako se nam godi tukaj, ker smo v kotu. — Celo pošta nam hoče postati nezvesta. Ista bi imela dospeti trikrat na teden (poprej dnevno), a če je tisti dan slaba pot, ali celo dež, potem gospoda Šosteriča postiljon iz Št. Vida kratkomalo ne pride, dobro vedoč, da se mu itak nič ne zgodi, ali pelje pošto na določeni dan, ali pa dan pozneje. Zoper te nedostatke kritizira seveda vsak posameznik, kakor tudi uradi, katerih je tukaj več, a ne pritoži se nihče, tudi g. poštar ne, ako ravno ga menda včasih jezi, da nima kaj delati.

Drugod in pri nas. 23. 10. 1919 je podal nemškoavstrijski državni kanclar v narodni skupščini izjavo o državljanski pravici svobodnega združevanja. Izjava povdarja med drugim tole: „Noben državni nameščenec se ne sme radi pripadnosti h kaki organizaciji ali radi svojega političnega naziranja klicati na odgovor ali oškodovati. Svoboda političnega naziranja in njega udejstvovanje spada k temeljem demokracije. Vlada apelira na vsa oblastva, avtonomna zastopstva etc., da varujejo pravo svobodnega druženja v društvih in koli cijsko pravo. Vlada sama bo v lastnem delokrogu vsakemu državljanu čuvala pravo, da se more prosto posluževati pravic, zagotovljenih mu po državnem osnovnem zakonu.“ Ta izjava sloni vsa na drž. osn. zak. od 21. 12. 1867, Drž. zak. št. 142 in na mnogih na podlagi tega zakona izišlih zakonih osobito na koalicijskemu zakonu od 7. aprila 1870, Drž. zak. štev. 148. Torej zakon smo imeli v Avstriji, lep zakon, a uveljaviti se ni smel. In ta zakon menda še danes velja, ka-li. A kako se izvršuje? Kakor prej v Avstriji. Še huje. Razpuščajo se organizacije, ker se bore za borni, preborni obstanek svojih članov. Zgodilo se je to Savezu drž. nameščencev v Zagrebu. Zgoditi se zna tudi nam. Tudi za vladne glave velja izrek: „Sveto služimo sveti domovini!“

Sv. Marko niže Ptuj. Občinski uradi, kakor tudi župnijski so dobili ukaz, naj pomirjevalno vplivajo na ljudstvo. Čudno, pa tudi ne čudno se Vam bo zdelo, kako je pri Sv. Marku! Ni nedelje, ob kateri se ne bi v cerkvi raz leco psovalo zoper brezverne liberalce, socijaldemokrate in brezverno vlado. Hudo mučijo našega g. kaplana ti brezverneži! Ustanovili so si tudi orla, ki pa jim je zvečel zletavati. Uvideli smo, kakšno ozadje imajo ti orli. Upamo tudi pri ostalih, da bodo kmalu zleteli. Pokazali bomo, da smo Markovčani res samostojni, ter se ne damo naščuvati od ljudi s še tako radikalnimi sredstvi, kakoršne uporablja naš g. kaplan. Želimo torej, da g. kaplan uvažuje ukaz oblastev.

Žetale. Dne 6. t. m. v nočl je izbruhnil v gospodarskem poslopju posestnika Jurija Krivec v Žetalah ogenj. Zgorelo je gospodarsko poslopje, orodje, živež, krma in stelja. Škoda znaša približno 20.000 K. Zavarovano je bilo poslopje za 600 K. Vzrok požara še ni popolnoma dognan.

Zidanimost. V noči od 5. na 6. januarja je bila ukradena vojaka Francu Vivodu od kolodvorskega poveljstva cela uniforma, to je plašč, bluza, telovnik in hlače, potem vsi njegovi vojaški dokumenti zraven 50 lir, 9 dinarjev, 102 kron in kupon za 5000 lir gospoda nadporočnika Miheliča, s katerim je bil Franc Vivod pooblaščen, da dvigne imenovano vsoto in zavarovalne družbe Feniks v Ljubljani in jih zamenja v krone. Njegovemu tovarišu Janku Gerdeviču je bila ukradena listnica z 214 dinarji, legitimacija za prosto vožnjo kot kontrolnega organa iz Celja do Dravograda in potrdilo za 100 kron. O tatovih še ni nobenega sledu.

Paradiž. Dne 14. p. m. 1919 zvečer je nastal v viničarskem poslopju šolskega voditelja Cirila Vobiča v Paradižu, občine Sv. Elizabeta ogenj. Zgorelo je poslopje, gospodarsko orodje, krma, ter obleka in živež viničarja. Škoda se ceni nad 50.000 K. Zavarovano je bilo poslopje na 4000 K.